Пише: Никола Танасић
петак, 23 децембар 2022 12:12

Спокој. Доброту. Блискост. Љубав. Одбацио сам сваку помисао на унутрашњи мир. Претворио сам свој ум у место без сунца. Своје снове делим са духовима. Будим се сваког јутра уз једначину коју сам поставио пре 15 година, а која даје само један резултат: проклет сам за ово што радим. Мој гнев, мој его, моја неспремност да попустим, моја жеља да се борим, све ме је то ставило на стазу са које бекства нема. Жудео сам да будем спасилац од неправде не размишљајући о последицама и док сам се окренуо – под мојим ногама више није било тла. Која је моја жртва? Осуђен сам да користим оруђа непријатеља како бих га победио. Сагоревам своју људскост зарад туђе будућности. Спаљујем свој живот да бих омогућио зору за коју знам да је никада нећу видети. А его који је започео ову борбу неће никада наћи огледало, публику, нити светлост захвалности. Дакле, шта жртвујем? Све.

Лутен Раел, монолог у 10. епизоди „Андора“

„Звездани ратови“ на телевизији

„Звездани ратови“ Џорџа Лукаса увек су били значајнији као митолошки оквир, него као било који конкретни филм који је под тим именом снимљен. Сваки од тих филмова био је на свој начин несавршен, детињаст, кичаст, али прича коју су нам испричали била је спектакуларна. И што је још важније, увек је остављала утисак да се о сваком, ма и најмањем лику, о свакој планети, о сваком парчету технологије, свакој ванземаљској врсти – може испричати нова прича која ни по чему не заостаје за онима са којима је све почело. И такве приче су причане. Пре него што се Џорџ Лукас одлучио да сними своју другу трилогију (која је, узгред буди речено, немилосрдно исмевана и омаловажавана само да би се испоставило да су јој по култном значају у нашем времену дорасли само Лукасови оригинални филмови), и пре него што је одлучио да права на свој измаштани свет прода „Дизнију“, „Звездани ратови“ су ширени, кићени, допричавани и досликавани у романима, стриповима, цртаним филмовима, и видео-играма, и неке од тих прича су по снази, лепоти, и епици понекад достизале, а понекад и превазилазиле оригинале.

Када се „Дизни“ прихватио „Звезданих ратова“, њихова првобитна идеја је била да од њих направе франшизу налик на „Марвел“, која ће бити у стању да сваке године пуни

биоскопе неким новим филмом или причом. У периоду од 2015. до 2019. године тако је и било, с тим што је убрзо негативна кампања коју су покренули тзв. „токсични љубитељи“ (иначе кампања веома налик на ону која се – без помоћи друштвених мрежа – водила и против Лукасове друге трилогије) довела до тога да се тај модел показао неодрживим. И тако је наступило време да „Звездани ратови“ закораче тамо где ниједан џедај није ногом крочио – у играни телевизијски програм.

Серија није бесомучно рекламирана и насилно извикавана како би се максимизовало цеђење профита, аутори су је (колико је то уопште могуће за „Дизнијеве“ услове) најављивали скромно и са самопоуздањем људи који знају да су направили врхунски производ

У тренутку преузимања „Лукасфилма“, „Звездани ратови“ су иза себе имали већ више комерцијално успешних анимираних серија (деца у бившој Југославији волела су Евоксе и

Дроиде), критика је топло прихватила анимирану серију Ратови клонова (Star Wars: Clone Wars) Гендија Тартаковског из 2003. , док је истоимена серија (Star Wars: The Clone Wars, 2008-2014) Дејва Филонија постигла култни статус као један од најозбиљних програма за децу које је икада изнедрила америчка телевизија (ове године га је Филони проширио мини-серијом Приче о џедајима – Tales of the Jedi – која је потврдила место Ратова клонова на самом врху митологије „Звезданих ратова“). „Дизни“ се одмах успешно надовезао на овај успех са одличним (опет Филонијевим) анимираним серијама Побуњеници (Star Wars: Rebels, 2014-2018) и Шкартови (The Bad Batch, 2021), али прави спектакл је наступио тек када су почели да избацују своје игране серије. Мандалоријанац (The Mandalorian, 2019-2020) подсетио је целу планету на онај неодољиви коктел вестерна, свемирске опере, и „Мапет шоуа“ који су представљали оригинални Лукасови филмови, док се мини-серије Књига Бобе Фета (The Book of Boba Fett, 2021) и Оби-Ван Кеноби (Obi-Wan Kenobi, 2022) могу изучавати као уџбенички примери продукцијски беспрекорног повлађивања публици. И мада су неки од нових филмова несумњиво били приповедачки и уметнички вреднији (ту пре свега треба поменути генијални Одметник-1 и неправедно оклеветане, а у ствари изванредне Последње џедаје), ове серије су поново вратиле франшизу у центар пажње глобалне публике и отворили простор за нове, смелије пројекте. Пројекте као што је Андор.

Нове дубине познате митологије

Љубитељи и познаваоци су одмах могли да наслуте да ће са Андором добити нешто изванредно. Прво, главни лик није био неко од обожаваних највећих јунака „Звезданих ратова“, већ споредни лик из поменутог Осветника-1 – цинични и меланхолични револуционар Касијан Андор, особа комплексног карактера и очигледно мрачне прошлости. Друго, серија није бесомучно рекламирана и насилно извикавана како би се максимизовало цеђење профита, аутори су је (колико је то уопште могуће за „Дизнијеве“ услове) најављивали скромно и са самопоуздањем људи који знају да су направили

врхунски производ. Треће, упркос мало познатом главном лику и теми која је одвојена од свих главних ликова и токова радње „Звезданих ратова“, већ у првој сезони снимљено је 12 епизода и продужена је за још једну сезону и пре него што је емитована, што је једнако сведочило о поверењу продуцената. И када је серија најзад изашла пред публику – није разочарала.

Неке од најозлоглашенијих сцена „лоше глуме“ и „лоше режије“ у Лукасових шест филмова по правилу су биле последица немарно написаног, кичастог сценарија, примеренијег стрипу и цртаном филму, него кинематографији

Ако би се Андор могао сажети у једну фразу, та фраза би била „Звездани ратови за одрасле“. Франшиза позната по бајковитости и инфантилности избацила је први пут нешто што, не само да се обраћа потпуно зрелој публици са формираним укусом за озбиљну драму, већ истовремено представља једну од најквалитетнијих телевизијских серија нашег времена. Притом Андор не само да позајмљује атмосферу високе трагике из Одметника-1, [који у распиштољеном свету свемирских каубојаца изгледа као совјетски партизански филм](), већ му полази за руком да превазиђе

највећу бољку Лукасовог шареног имагинаријума – сценарио. Као што је речено, Лукасови филмови су имали причу која нам је голицала и окупирала машту, али је сам текст сценарија често био такав да га, речима Харисона Форда, „Џорџ може откуцати на машини, али га нико нормалан не може изговорити“. Неке од најозлоглашенијих сцена „лоше глуме“ и „лоше режије“ у Лукасових шест филмова по правилу су биле последица немарно написаног, кичастог сценарија, примеренијег стрипу и цртаном филму, него кинематографији.

Наспрам тога, сценарио и драматургија у Андору су једноставно беспрекорни. Серија прати рађање покрета отпора тоталитарној Галактичкој Империји из перспективе троје побуњеника – ситног криминалца и траженог убице Касијана Андора (игра га Дијего де Луна који понавља улогу из Одметника-1), револуционара и завереника Лутена Раела (маестрално га игра Стелан Скарсгорд), и империјалне сенаторке и филантропа Мон Мотме (Геновева о'Рајли такође понавља епизодну улогу из Одметника-1), као и двоје империјалних чиновника – надзорнице Империјалног бироа безбедности Дедре Миро (Денис Гоу) и осрамоћеног приватног безбедњака Сирила Карна (Кајл Солер). Њима се придружује мала војска споредних и епизодних ликова у чијим се улогама смењују непозната имена и светске глумачке звезде попут Ендија Серкиса и Фореста Витакера, али оно што је свима њима заједничко јесу беспрекорно написане драмске сцене која прикивају публику за седишта иако се у самој серији – поготово по стандардима серијала познатог по свемирским биткама и мачевању светлосним сабљама – веома мало тога заправо догађа.

Приказ Галактичке Империје на врхунцу моћи представља један од најимпресивнијих примера аутоироније и самокритике у новијој америчкој популарној култури. Иако је Империја практично од ’77. године доследно приказивана као комбинација нацистичке иконографије и класичног европског колонијализма, аутори серије су са лакоћом заобишли све „подводне мине“ које су вребале у приказивању оваквог једног тоталитарног режима у јеку „освешћене“ (тј. „воук“) епохе у којој живимо

Серија прати неколико приповедачких лукова – приватну истрагу убиства двојице радника корпоративног обезбеђења које је извршио главни лик, пљачку касе империјалног гарнизона, бекство из империјалне казнене колоније, и дијалектику јачања стеге директног колонијалног присуства Империје и уздизања покрета отпора на планети Ферикс, све то праћено сталним играма мачке и миша између империјалних безбедносних служби и побуњеника, како међу пролетаријатом колонизованих планета, тако и међу аристократијом у империјалној престоници Корусканту. Али оно што на продукцијском нивоу обједињује све ове приче јесте брижљивост са којом текст, глума, и режија дочаравају опипљиву атмосферу системског терора којим Империја дави своје грађане. И та слика изгледа веома познато.

Тоталитарно друштво и култура отпора

Приказ Галактичке Империје на врхунцу моћи представља један од најимпресивнијих примера аутоироније и самокритике у новијој америчкој популарној култури. Иако је Империја практично од ’77. године доследно приказивана као комбинација нацистичке иконографије и класичног европског колонијализма, аутори серије су са лакоћом заобишли све „подводне мине“ које су вребале у приказивању оваквог једног тоталитарног режима у јеку „освешћене“ (тј. „воук“) епохе у којој живимо. Не само да су избегнуте јефтине паралеле са нацизмом и комунизмом које би радикално зло Империје удобно измештале у контекст америчког геополитичког Другог (рецимо неких Немачке, Русије, или Кине), не само да је показана она органска веза између колонијализма, технократије, и олигархијског крупног капитала која је Мусолинија навела да свој фашистички систем назове „корпоративизмом“, не само да се на нивоу иконографије није бежало од чачкања осетљивих америчких тема као што су масовно надзирање, затворска економија, и полицијска бруталност, већ су у свему томе за дивно чудо успели да избегну изједначавање свега тога са једном половином америчког политичког и идеолошког спектра.

Оно што највише импресионира јесте бескомпромисна спремност да се у приказу побуњеника и империјалаца изађе из црно-белих холивудских оквира, а да се Побуна истовремено не обесмисли релативизацијама

Резултат је једно од интелектуално најпоштенијих приказа тоталитарног угњетавања и револуционарног отпора у историји телевизије. Док империјалци нису никакве десничарске карикатуре опседнуте „редом, миром, оружјем, и заставама“, ни побуњеници нису никакви „прогресивни левичари“ са препознатљивим фризурама и презиром према традицији. Аутори су строго водили рачуна да се етничка, расна, и класна шароликост задржи на обе стране конфликта (уз нешто сведеније присуство ванземаљских врста, за које су аутори по свој прилици сматрали да својим комичним изгледом поткопавају озбиљност приповедања), а у приказима стереотипних момената чак су били и неочекивано субверзивни. Тако је двоје револуционара стављено у (у Холивуду сада већ потпуно мандаторни) контекст (једва приметне) лезбијске романсе, само да би се испоставило да они, заправо, и нису никакви представници угњетених слојева галаксије, већ управо привилегована аристократија која је у побуну ушла из идеолошких разлога. Са друге стране, централна фигура и будући вођа Побуне Мон Мотма приказана је као класични аристократа – беспрекорног образовања и манира, на политичкој функцији (и намештеном династичком браку) од тинејџерских година, и спремна да се користи свим инструментима које њен положај обезбеђује, укључујући и коришћење властите ћерке у аристократским играма империјалног Корусканта.

Ипак, то што су сви ликови у серији приказани као људи од крви и меса који својим манама, предрасудама, и идиосинкразијама искачу из шаблонских улога које су им додељене у њиховим друштвима је далеко од највеће вредности ове серије. Оно што највише импресионира јесте бескомпромисна спремност да се у приказу побуњеника и империјалаца изађе из црно-белих холивудских оквира, а да се Побуна истовремено не обесмисли релативизацијама. Тако имамо велики број империјалних чиновника и службеника који нису карикатуралне социопате које уништавају планете и даве потчињене који не испуне свој задатак, већ у свом држању и раду изванредно отеловљују арентовску парадигму „баналности зла“, истовремено пленећи својом пожртвованошћу, интелигенцијом, и упорношћу. Са друге стране стоји шаролика екипа побуњеника у лепези између политичких идеалиста, спретних опортуниста, и криминалаца, које можда никада ништа не би ставило у исте борбене редове да није све репресивнијег, све окрутнијег, и све нечовечнијег империјалног режима.

Пише: Никола Танасић
петак, 23 децембар 2022 12:12

Пише: Никола Танасић
петак, 23 децембар 2022 12:12